

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) L (44)
Štev. (Nº) 38

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
3 de octubre - 3. oktobra 1991

Rudolf Smersu

Prisega slovenskih legionarjev

V članku „Ob petdesetletnici ustanovitve Slovenske legije“ sem podal poročilo o tem, kdaj in kje se je ustanovila „Slovenska legija“. Poudaril sem, da se je ustanovila dne 27. aprila 1941 v prostorih Delavske zbornice v Ljubljani. Tudi sem tedaj naštel zastopnike vseh slovenskih, katoliških, mladinskih organizacij, ki so tedaj prihiteli na ustanovni sestanek „SL“. To so bili: Rudolf Smersu, dr. Albin Šmajd, inž. Jože Sodja, kaplan Andrej Križman, Slavko Češnovar, kaplan Franc Malovrh, kaplan Tone Duhovnik, dr. Ludvik Puš, Milan Finec, Milko Pirih, Ivo Kermavner in kaplan Henrik Goričan.

V članku, ki smo ga pravkar omenili, pa ni bila opisana prisega, ki so jo položili člani „SL“, na kratko imenovani „Slovenski legionarji“.

Besedilo prisega, ki so jo podali „Slovenski legionarji“, je ohranil v svoji knjigi „Belogardizem“ Franček Saje. Ugotovili smo, da je to besedilo resnično in pravilno in ga zato v naslednjem dobesedno ponavljamo.

Prisega „Slovenskih legionarjev“ se je torej glasila takole: „Jaz, nn, prisegam pri Vsemogočem Bogu, da bom od danes dalje zvest član Slovenske legije, katere namen mi je znan, da se bom boril in delal po svojih močeh v njenem okviru in po njenem programu za svobodo in samostojnost slovenskega naroda, da bom navodila, naročila in povelja vedno točno izvrševal, da ne bom nikoli izdal njenih tajnosti, njenega obstoja, njenega dela in njenih članov. Zavedam se, da me čaka božja kazen in maščevanje naroda, če bi to prisego prelomil. Tako mi Bog pomagaj!“

Popolnoma jasno je, da je bila ta pri-

sega naperjena zoper okupatorje, ki so aprila meseca zasedli slovensko zemljo. Ironična pripomba Frančka Sajeta, da je v besedilu obšla, proti komu se je treba boriti. Seveda je bilo to v besedilu čisto nepotrebno, kajti komunisti še niso pričeli z revolucijo, ni bilo še Osvobodilne fronte, ki se je ustanovila šele po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo.

Po tem besedilu so prisegli posamezni člani organizirani v „enote“, ki so štejele od 3 do 5 legionarjev. Skupinsko in slovesno pa so prisegle vsaj tri občinske čete Slovenske legije. Besedilo je narekoval ob tej priložnosti častnik Pavel Vošnjak-Vidmar.

Slovenska legija je bila ustanovljena za odpor proti okupatorju in je obdržala to usmerjenost do konca druge svetovne vojne, podobno kakor so bili ves čas vojne protinacistično usmerjeni slovenski četniki pod vodstvom Jožeta Melaherja „Zmagoslava“ na Štajerskem.

Naj ob tej priložnosti ponovimo, da Osvobodilna fronta ni bila ustanovljena 27. 4. 1941, ampak da so komunisti vistem času ustanovili antiimperialistično fronto, naperjeno proti zahodnim zaveznikom, to je, proti nasprotnikom „nacional-socializma“.

Osvobodilna fronta je bila ustanovljena šele potem, ko je Nemčija napadla Sovjetsko zvezo. Takrat pa so komunisti hoteli monopol nad slovenskim odporom proti okupatorju. Kdor ni sodeloval z njimi, je bil „izdajalec“ in zato v nevarnosti pred njihovimi likvidatorji.

Partija je pred vojno, med njo in po njej podrejala slovenske interese interesom Sovjetske zveze. Je potemtakem edina politična sila na Slovenskem, ki je svoj narod sistematično izdajala.

sameva in le nekaj častnikov čaka na izročitev. Skoraj verjetno bo ta vojašnica vrnjena lastniku — to je katoliški Cerkvi, ki je tam imela nekoč znane Škofove zavode s privatno slovensko gimnazijo.

Sprva je vojska pri vračanju opreme načrtno delala škodo, sedaj pa vrača poslopja v dobrem stanju. Kaj bo Slovenija naredila z vrnjenimi vojašnicami, ni znano, saj jih toliko ne bo potrebovala. Nekatere bo vrnila bivšim lastnikom, nekatere pa namenila za druge ustanove.

SLOVENIJA V EVROPI

Čedalje bolj se Slovenija približuje mednarodnemu priznanju. Pred dnevi so poslanci v Evropskem parlamentu izglasovali priporočilo svojim vladam, naj čimprej priznajo Slovenijo in Hrvaško.

Pač pa lahko nastane problem z Italijo. Takoj po proglasitvi samostojnosti so nekateri iredentisti v Trstu zahtevali Primorsko, češ da ni več Jugoslavije, s katero so podpisali osimske sporazume. Sedaj pa so na nekaj podobnega namigavali tudi v Rimu, češ da je treba novih dogovorov s Slovenijo.

dr. Andrej Fink

SPRIJAZNIMO SE Z DRUGAČNIM SVETOM

Slovenci smo v preteklem letu, predvsem v preteklih mesecih, naredili korake takega pomena, da se jih še docela ne zavedamo. Razumsko sicer to spoznavamo, vendar nam še ni prišlo v kri, ki bi vsemu organizmu posredovala kvalitetno drugačne občutke in tudi drugačna gledanja na nas same. V nekaj dneh smo zamenjali državne znake, proglasili in proslavili samostojnost, jo uspešno branili in dejansko že dosegli delno priznanje Evrope, ki nas je na Brionih vzela pod svoj dežnik.

Dejstvo, da smo sneli z droga sramotilni madež rdeče zvezde, ki je s tem dejanjem neslavno izginil s slovenskega javnega življenja in odšel tja, kamor spada, ter ga zamenjali s čistimi slovenskimi barvami, in da smo samo nekaj ur za tem bili napadeni prav od tiste rdeče zvezde, ki je blestela na čeladah agresorske okupacijske vojske, danes jasni pogled najbolj kratkovidnemu. To dejstvo pa osvetljuje ne samo našo prihodnost, temveč meče luč tudi na našo preteklost.

Preveč smo namreč slišali v zadnjem času mnenj, ki postavljajo tezo, da nas krila petinštiridesetletne preteklosti lahko ponesejo v svetlo pluralistično prihodnost in da med eno in drugo ni diskontinuitete. Dogodki pa sami kažejo smer razvoja in obenem dajejo razlago za nazaj, ki pa seveda nima nič opraviti z omenjeno tezo. Ti dogodki, milo rečeno, vsaj neprijetno dregajo v nos vse tiste, ki na kakršenkoli način še hočejo vztrajati na pozicijah uradne preteklosti zadnjih petinštiridesetih let. Čeprav še tako iz trte vijejo vse mogoče interpretacije in jim hočejo dati neke vrste intelektualni prizvok, dejstva sama v Sloveniji, v ostankih Jugoslavije in zadnje čase celo v Sovjetski zvezi (že bivši) dovolj zgovorno kažejo na naravni tok življenja, ki iz sebe izloča vse tiste nezdruge elemente, ki še zastrupljajo njihov vsakdan.

Bivša Sovjetska zveza in razplet dogodkov v njej povedo, da je tudi tam, v sami matici konec rdečega fašizma. Strmoglavile so ga ljudske mase, tiste, ki naj bi baje od njega največ dobile. Mnogi so na romunski način izrezali srp in kladivo, v naslednji fazi pa je sploh izginila rdeča zastava in sedaj na slikah oz. video-poročilih vidimo samo zastave narodnosti. Komunistična partija pa se ni „prenovila“, tudi ni zamenjala svoje barve za modro in rumeno, temveč so jo kratkomalo razpustili oz. prepovedali.

Mi v Sloveniji se pa še vedno sprenevedamo in gledamo drugam, kot da se vse to nas ne tiče. Pod pretvezo ohranjanja vrednot borbe proti fašizmu ohranjamo znake, imena, motive in gesla rdečega fašizma in s tem kažemo na svojo kratkovidnost in anahronizem. Če se Slovenci v tem zgodovinskem trenutku in ob tem enkratnem urejanju v svetu ne bomo osvobodili miselne kategorije iz neposredne preteklosti, bomo s tem pokazali, da se nismo ničesar naučili in da sploh ne znamo stopiti v korak da-

našnjega sveta. Ostali bomo na nivoju Castrove Kube ali rdeče Kitajske, tiste, ki je na trgu Tienanmen s strojniciami preprečila poskus različnega mišljenja in pluralnosti. Tako kot je z univerze v Ljubljani že izginil Edvard Kardelj, tako mora izginiti „Titova cesta“, „Kardeljeva“ ploščad, razni spomeniki sredi Ljubljane itn. Slišimo in vidimo, kako v bivši Sovjetski zvezi pometajo z Leninovimi kipi in jih z neusmiljeno ihto mečejo v ropotarnico zgodovine. Slovenci pa podobno ropotarnico, prav tako polno stare šare, še vedno povzdigujemo v naše nacionalno nebo in ostajamo zunaj današnjega časa.

Težka preteklost zadnjih desetletij se je tako zarisala v nas, da kar ne moremo iz svoje kože. Tako mnogi ostro ocenjujejo komunizem in njegovo tiranijo, v isti sapi pa pravijo npr. „naša preteklost je častna in čista“. „Naša“? Čigava? Tistih, ki so v prejšnjem sistemu vladali, ali tistih, ki so bili vladani? Mnogi še vedno menijo, da je t.i. NOB pod monopolnim vodstvom Komunistične partije bil nekaj pozitivnega, partija sama in njena ideologija pa nekaj zavrženega. Ali je mogoče oboje ločevati? Mar ni petinštiridesetletna partijska ekskluzivnost posledica tistega, kar je med stalinistično revolucijo in pa njej dosegla in počela? Agresija jugoslovanske „ljudske“ armade proti Sloveniji ob osamosvojitvi je večini Slovencev odprla oči, toda še vedno ne toliko, da bi videlo, da JLA ni postala okupacijska šele ob sedanjem napadu, ampak da je bila okupacijska že vse od maja 1945 sem. Mnogi še danes tega zaključka ne naredijo, verjetno zato ne, ker je prejšnji sistem, čeprav brutalen, predstavlja le neke vrste lupino, pod katero so se, paradoksnost, čutili varne. Sedaj pa zgoraj omenjenih zaključkov ne zmorejo, čeprav jih imajo na dlani.

Kočljiv je ta naš slovenski trenutek. Da bi vsa ta naša petinštiridesetletna preteklost, v kateri je več ali manj tudi moje življenje, življenje povprečnega Slovenca, da bi vsa ta preteklost bila res tako močno prizadeta?... Ne, to bi pomenilo vendar negacijo samega sebe, ki sem v tej preteklosti totalno ali delno zivel. Kar ne da se mi, da bi obsojal, kot da ne bi hotel, da mi popolnoma razvežejo oči. Morda tega niti prenesel ne bi. Premočan je ta šok!

In vendar, kar sprijaznimo se! V drugačnem svetu živimo, kot pa je bil včerašnji! Sprijaznimo naj se s tem tisti, ki so izgubili ne samo položaje, temveč celo smisel življenja ob padcu fašizma rdeče zvezde. Sprijaznimo se pa s tem vsi tisti, ki nikoli nismo malikovali te miselne, politične in dejanske spake in si to sedaj tudi upajmo povedati. Sedaj živimo v drugačnem svetu in moramo ravnati in govoriti njemu primerno. Če bi tega ne storili, sami sebe ne bi bili vredni, o prihodnosti pa sploh ne bi smeli govoriti.

Slovenec, 20. septembra

TONE TOMŠIČ

„Zgled slovenske revolucije“ še vedno češčen

KDO JE BIL

„Eden od vodilnih komunistov v 30. letih; od 1934 član Centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije za Slovenijo. Leta 1938 je postal organizacijski sekretar CK KPS; 1941 eden glavnih organizatorjev vstaje proti okupatorju, v Ljubljani vodil tudi centralno tehniko OF. Zaradi neomahljive revolucionarnosti eden od zgledov slovenske revolucije. Narodni heroj.“ (Leksikon Cankarjeve založbe, Ljubljana 1976) Bil je tudi ustanovitelj „Slovenskega poročevalca“ in premnogi članki in poročila so potekali izpod njegovega peresa.

KAJ JE NAPISAL

„Ne pozabite nikoli, da so Ehrlich in

njegova banda »Slovenec«, »Slovenski dom« itd. poklicali Italijane na pomoč, jih nahujskali in zahtevali od njih, da začno še ostrejši boj proti Osvobodilni fronti... Ne pozabite, da so fašisti začeli streljati talce šele, ko jim je škof Rožman dal svoj žegen. Je vprašanje, če bi si Italijani sploh upali začeti streljati talce, če jim ne bi škof, Ehrlich in vsi drugi izrodki našega naroda dali pri tem polno podporo.“ (Ljubljana v ilegali; III. str. 202 / Marica Čepe: Iz pisma T. Tomšiča.)

Nekdanji Slovenski akademski pevski zbor nastopa po sklepu članstva še vedno pod imenom Toneta Tomšiča, enega od odgovornih za komunistično revolucijo na Slovenskem.

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Če smo bili doslej prepričani, da je vlada predsednika Menema izvedla v državi in v družbi globoke spremembe, spretni opazovalci napovedujejo, da bomo doživeli še marsikatero presenečenje. Resnično, tresejo se temelji strukture argentinskega političnega življenja in kar je bila včeraj še sveta resnica, takorekoč bojna zastava, je danes spremenjena v cunj, ki se mirne vesti vrže proč.

SOCIALNA FRONTA

Ne bomo govorili o kapitalu in bese-dilu himne, ker je to že stara zadeva. A omenimo socialno pravičnost, ker je iz nje peronizem povzel ime, kadar se ni zdelo primerno uporabiti priimka voditelja. Justicializem, justicialistična stranka, justicialistična fronta so imena, ki so polnila skoraj pol stoletja argentinsko zgodovino. Danes je pojem sam zapadel rji časa in okoliščin, kajti varčevanje in urejevanje državnih računov je prva zapoved, ki se ji vlada ne bo odpovedala.

Ko je po osmem septembru Menem prejel priznanje svoji dosedanji politiki, je minister Cavallo le še pritisnil na pedal brzine reform. To seveda povzroča ljudsko nezadovoljstvo, kajti prizadetih je vedno več slojev in nenehno rastoče število prebivalcev. In tu pride v poštev prejšnje razmišljanje o „justicializmu“. Argentina ni prva država, ki se je spustila v reformo in urejevanje domačih računov. A to dela po najslabšem sistemu, če to gledamo z vidika socialnih stroškov, socialne pravičnosti. Poglejmo:

Če napovedi ne lažejo, bo država imela v dveh letih kar 700.000 manj uslužben- cev kot v trenutku, ko je nastopila peronistična vlada. To je za argentinsko prebivalstvo astronomsko številka. In če od- vzamemo socialno plat, izredno pozitivno. A v normalnih državah vlada in družba organizirata plane, po katerih se vsa ta delovna sila prelije v druge sektorje in ni prepuščena na milo voljo okoliščin. Tega v Argentini ni in o tem niti ne sanjamo.

Lep primer je rudnik Sierra Grande in tamkajšnji kovinski obrat. Celotno pod- jetje je deficitno in zadnje leto je država tam potrošila 90 milijonov dolarjev. Ru- dnik sploh ne more biti rentabilen in je zapisan smrti. Sporazum med delavci in podjetjem je le trenuten — kruh za danes, lakota za jutri. Podjetje bodo zaprli in s tem zapisali smrti tudi naselbino 12.000 duš, ki je tam nastala ob rudniku in ki bo z njim umrla. Nikomur ni padlo v glavo izvesti resne študije, kakšen obrat, kak- šno industrijo, kakšno produktivno de- lovanje bi tam mogli organizirati, da bi zaprli rudnik, a ohranili naselbino in njeno gospodarsko delovanje. Kje dobiti denar za študije in potrebne investicije? Tam, kjer ga za to dobijo vse normalne države: iz privatizacij državnih podjetij. V Argentini pa se je doslej ves denar pri- vatizacij uporabil le za plačevanje zuna- njega dolga, ker državni računi še vedno niso nivelirani.

SINDIKALNA FRONTA

To seveda povzroča odpor družbe. In zadnje čase tudi rastoč sindikalen odpor. Treba bo pazljivo slediti bodočim dogod- kom, kajti nekaj se mora zgoditi. Kot da prehajamo čas miru pred nevihto.

Napovedana je že bančna restruktu- racija, kjer bo ostalo brez dela kakih 10.000 uslužbencev. Izvoljeni guverner province Buenos Aires Eduardo Duhalde je napovedal reformo vseh občin v pro- vinci. To bodo storili po posebnem zakonu, tako da nobena občina ne bo smela imeti več kot tri uslužbenke na vsakih deset tisoč prebivalcev. To bo povzročilo vsaj 80.000 brezposelnih med dosedanjimi občinskimi uslužbenci; polovico teh na področju Velikega Buenos Airesa. V kratkem napovedujejo novih 60.000 odslovljenih v raznih državnih podjetjih. In ni potreba še posebej poudariti, da so v privatiziranih državnih podjetjih od- slovitve na dnevnem redu.

Da bo ta poplava brezposelnosti kon- čno morala povročiti kako neurje, je jasno. Preprečiti je to mogoče le s trdno politiko razmaha, industrializacije, „produktivne revolucije“, ki jo je predsednik napovedal in obljubljal v teku volilne kampanje. A o tem ni ne duha ne sluha. Seveda so v vladi možje, ki dobro vedo, kakšna je nevarnost te politike. A ti ljudje ne morejo prepričati onih na vrhu ali pa oni na vrhu ne vedo, kako in kaj.

Tak je primer bivšega državnega taj- nika za planifikacijo. Vittorio Orsi je od- stopil in v posebnem pismu obdolžil go- spodarsko vodstvo zaradi pregraditve sedmih letališč po vsej državi, ki naj ga opravi neko italijansko podjetje. Cena je baje kar 200 milijonov dolarjev dražja kot pa običajna na mednarodnem trgu. Ta obtožba pa je nekoliko zatemnila drugo Orsijevo opozorilo, ki govori o nevarnosti nenehnega krčenja državne strukture, ne da bi to nadomestili z razmahom priva- tnih podjetij. To svarilo se vedno pogo- stejše sliši in ni ga, ki bi v vladi podvil konkretne korake v tej smeri.

Kar pa najbolj skrbi je to, da bodo pričeli z odpusti tudi v privatnih podjetjih. Zakon o zaposlitvi, ki je trenutno v kon- gresu, bo določil manjšo delavsko stabil- nost. Marsikateri delavec bo s tem manj- šim kritjem prišel ob delo. Morda bo na dolgo roko večja zaposlenost; odvisno je od resnosti tukajšnjih podjetnikov. A ta delavna moč bo po večini „začasna“ po vseh receptih mednarodnih finančnih or- ganov. Stopamo v „prvi svet“, a z ukrepi, ki so v veljavi v tretjem svetu.

Ta novi položaj pa hudo prizadeva tudi dosedanje sindikalne strukture. Zato ni čudno, da se je med sindikalisti pričela priprava na boj, ki se lahko vsak trenutek pojavi v družbi. Ali pa bo vse ostalo le pri namigih in si stara sindikalna garda ne bo upala pričeti spopada z uspešnim predsednikom, ki so ga oni sami pomagali postaviti za krmilo države.

Zato smo v začetku govorili o „miru pred nevihto“. V samih sindikalnih vrstah nekaj vre. Ni še jasno, kaj. Spremembe so pred vrati. Ubaldini je pogorel na volitvah in zapadel v nemilost v lastnih sindi- kalnih vrstah. Provladna CGT je vedno manj navdušena, le stari Lorenzo Miguel skuša krmariti v nevihti. Dovolj je izku- šen, da ne bo začel boja, če ne bo prepri- čan o zmagi. Vprašanje pa je danes, ko je sindikalizem skoraj neobstoječa sila v družbi, kaj smatra eden ali drugi o tem, kaj je vreden cilj za hud spopad. Marsi- kateri sindikalist sanja le še o mirnem preživljanju. Stari lovorjevi venci so že v zatonu.

Pismo uredništvu

Olivos, 28. 9. 1991

Spoštovani gospod urednik!

V 37. številki Svobodne Slovenije ste objavili pismo, v katerem se bralec — morda bralka — čudi, da se vaš tednik poteguje za predsednika, g. L. Peterleta, dasiravno sta njegova mati in žena Nemki in otroka ne znata slovensko.

Gospod Lojze Peterle je predsednik slovenske vlade in kot tak javni delavec na najvišji ravni. Ljudi, ki primejo za delo za narod in se s tem izpostavijo javnemu mnenju, se spoštuje, priznava in podpira, ne zaradi njihovega rodovnika in načina

ureditve zasebnega življenja — ki ni nujno, da je po našem okusu — ampak zaradi dela, ki ga v prid naroda vrše in zaradi naporov in tudi žrtev, ki jim jih to delo nalaga.

Mislim, da bi uredništvo moralo v od- govoru poudariti, da se poteguje za g. Pe- terleta, ker soglaša z njegovim delom na vladi in ker ceni njegovo poštenost in pa pogum in spretnost, ki ju je pokazal zlasti v utrudljivi borbi s še vedno močnim prenovljenim — bolje povedano — novim razmeram prilagojenim komunizmom.

Gotovo je doma in po svetu na tisoče tako zavednih slovenskih družin kot je predsednikova, ki verjetno nikoli ne bodo omenjene v vašem časopisu.

Franci Markež

Nekaj pojasnil o slovenskem državljanstvu

Rojakom, ki se zanimajo za ureditev slovenskega državljanstva statusa, dajem o tem nekaj pojasnil:

1. Novi slovenski zakon o državljanstvu, ki je začel veljati dne 25. junija t. l., se uporablja kljub moratoriju po brionskih dogovorih, ker je že po prejšnji ureditvi primarno državljanstvo bilo republiško, ne zvezno.

2. Po tem zakonu velja za državljana republike Slovenije, kdor je po prejšnjih predpisih imel državljanstvo Republike Slovenije in SFRJ.

3. Begunci iz leta 1945 in pozneje niso izgubili državljanstva avtomatično po zakonu iz leta 1946, ampak je bilo odvzeto le nekaterim po posebnem odloku, o katerem so bili prizadeti povečini obveščeni. Ti imajo zdaj pravico, da do 25. junija 1992 zaprosijo pri notranjemu ministrstvu za ponovno pridobitev slovenskega državljanstva. To možnost imajo tudi njihovi otroci, ki so bili rojeni izven Slovenije, pa niso mogli pridobiti državljanstva po rodu, ker eden od staršev po odvzemu na dan rojstva ni bil več državljan. Ne velja pa ta pravica za poznejše potomce. Pričakuje se, da bo enoletni rok za vložitev prošnje podaljšán za tri mesece.

4. Ker nekateri od tistih, ki jim je bilo državljanstvo odvzeto po zakonu iz leta 1946 ali jim je prenehalo zaradi daljše odsotnosti, o tem niso bili obveščeni, je v teku postopek, da bo to predstavništvo moglo dajati roja- kom v tej deželi neposredna pojasnila.

5. Ker organi za konzularne zadeve v tujini po novem zakonu ne bodo vodili državljanstva razvida, bo treba državljanstvo tistih, ki niso bili rojeni v Sloveniji, vpisati v domače matične knjige obenem z naknadnim vpisom njihovega rojstva. Za te se bo lahko istočasno vpisal tudi podatek o njihovem tujem državljanstvu.

6. Slovensko državljanstvo lahko pridobi tudi oseba, ki za to nima nobenih rednih pogojev za nacionalizacijo, če vlada Republike Slovenije meni, da bi to koristilo državi zaradi znanstvenih, gospodarskih, kul- turnih, nacionalnih ali podobnih razlogov. Prošnje za tako pridobitev dr- žavljanstva se bodo vlagale pri organu Republike Slovenije, pristojnem za opravljanje konzularnih zadev v tujini, če prosilec ne živi v Sloveniji.

7. O načinu vlaganja prijav in prošenj v zvezi z državljanskim sta- tusom bodo vsi rojaki obveščeni, ko bodo znana izvršilna navodila in ustrezni formularji.

Božidar Fink
predstavnik Republike Slovenije v Argentini

dr. Rajko Pirnat

KOMU DRUŽBENO LAST

Privatizacija neučinkovite in zgrešene družbene lastnine je eden temeljnih programskih ciljev ne le SDZ, ampak celotne koalicije Demos. Cilj privatizacije je vzpostaviti gospodarsko strukturo normalnega tržnega gospodarstva z lastniki kapitala, ki v svojem interesu skrbijo za učinkovito gospodarjenje. Tako bo privatizacija šele resnična sprememba v globinski strukturi naše družbe, kajti politična demokratizacija je bila le sprememba na površini. Resnična razmerja družbene moči, ki izvirajo iz udeležbe pri upravljanju z družbeno lastnino, so ostala še povsem ista, kar lahko vidimo v vsakodnevnih dogajanjih v podjetjih.

Privatizacija mora v skladu s programom SDZ vključevati tudi denacionalizacijo, torej vračanje premoženja tistim lastnikom, katerim je bilo na krivičen način odvzeto v času brezobzirne socialistične kolektivizacije. To terjajo ne le moralni, pač pa tudi gospodarski razlogi. Vračanje družbene lastnine bivšim lastnikom je gotovo eden od najhitrejših načinov privatizacije, pri čemer je nedvo-

mno, da bodo ti lastniki z njo tudi uspešno gospodarili, kot so to že počeli. Denacionalizacija je s privatizacijo tudi pravno povezana tako, da bi bilo dobro zakona o denacionalizaciji in zakona o privatizaciji sprejemati hkrati ali vsaj s čimmanjšo časovno razdaljo.

Vendar na tem mestu ni moj namen govoriti o denacionalizaciji, pač pa opozoriti na nekatere aspekte privatizacije, ki se običajno zanemarjajo. Poleg ekonomskih ima namreč privatizacija tudi močne politične elemente in nanje želim opozoriti. Če pa se najprej ustavimo na ekonomskih elementih, je nedvomno, da noben model tako obsežne privatizacije v vzhodni Evropi še ni do te mere preizkušen, da bi lahko zadržno rekli, da ima prednost pred drugimi. Dejstvo pa je, da obstoji med Mencingerjevim in sedanjim konceptom privatizacij več bistvenih razlik, zaradi katerih nedvomno gre za različna koncepta. Med drugim je Mencingerjev koncept odplačen, novi koncept pa v veliki meri neodplačen; Mencingerjev je postopen in relativno počasen, nov pa

trenuten in relativno hiter; Mencingerjev je ugoden za sedanje managerje, novi model pa predvideva tudi večje spremembe pri upravljanju s tako privatizirano lastnino.

Nedvomno imata oba modela na ekonomskem področju vsak svoje prednosti in pomanjkljivosti. Temeljna ekonomska pomanjkljivost Mencingerjevega koncepta (pa tudi vsakega drugega koncepta, ki daje veliko prednost pri privatizaciji zaposlenim v podjetju) je v tem, da ne predvideva razdelitve dela družbene lastnine vsem državljanom, pač pa le delavcem v podjetju, kar bi pripeljalo do tega, da bi veliko večino delnic dobili zaposleni v podjetju (zlasti seveda poslovodna struktura, pa tudi ostali delavci). S tem bi iz podjetij naredili nekakšne zadruge, kar iz različnih razlogov ni posebno učinkovita oblika delovanja podjetja (t. i. ilirsko podjetje).

Kot že omenjeno pa ima privatizacija zlasti politične elemente. Gre za vprašanje, kod in na kakšen način in kaj bo kdo dobil iz sedanje družbene lastnine v tem procesu. Mencingerjev osnutek daje nedvomno veliko prednost sedanjim poslovodnim strukturam, to je prav tistim družbenim skupinam, ki so že dosedaj imele družbeno moč na podlagi svojega poslovodnega položaja (ta položaj je bil pogosto, zlasti pri velikih podjetjih, zvezan še z njihovo povezavo s takrat vladajočo, edino politično stranko). V privatizaciji po Mencingerjevem osnutku bi lahko to svojo družbeno moč obdržali in jo še okrepili s tem, da bi brez ustreznega plačila dobili velike deleže na kapitalu svojih podjetij. To se sicer deloma že dogaja na črno tudi sedaj in zato je bistveno, da se zakon o privatizaciji sprejme čimprej.

V zadnjem času se pojavlja izjemno mnogo socialne demagogije o tem, da predlagani projekt privatizacije pomeni ropanje delavcev in ustvarjanja nekakšne kapitalistične elite. Resnica je seveda ravno nasprotna, saj ta model privatizacije predvideva razdelitev največjega dela družbene lastnine vsem državljanom, torej tistim, ki so sodelovali pri njenem ustvarjanju. Popolna neresnica namreč je, da so pri ustvarjanju družbene lastnine sodelovali le sedanjí ali morebiti še prejšnji delavci podjetij. Pri nastajanju družbene lastnine so sodelovali tudi zdravniki, učitelji, kulturni delavci, skratka vsi, ki so v zadnjih 45-ih letih v tej družbi delali. Zato je pravično, da se del družbene lastnine, ki je bil na ta način ustvarjen, mednje tudi razdeli. Poleg tega model odplačne privatizacije, kakršen je tudi Mencingerjev, ne pripelje do tega, da bi delavci lahko prišli do svojega deleža družbene lastnine, saj za to enostavno nimajo denarja. Do levjega deleža tako pridejo „poslovodni delavci“.

V vašo zakonodajo je potrebno uvesti takšno kontrolo, kot jo poznajo tuje ureditve.

Lastniki imajo v podjetjih upravne odbore, ki imenujejo in nadzorujejo direktorje.

Tudi pri vas bi storil enako. Najprej bi ustanovil pokojninske in vzajemne sklade in vseobsežen pravni instrumentij, ki bo določal pogoje poslovanja. Tudi v ZDA vzajemni skladi ne morejo imeti več kot 10% odstotkov delnic enega podjetja in tako je tudi predlagano pri vas.

Mislím, da že nekaj managerjev in skupin, tudi Ljubljanska banka, pa tudi tuja Credit Lyonnais, razmišljajo o takšnih ekipah. Slej ko prej bodo investicijski skladi zaživelí, vendar je za vse skupaj potreben razvoj in časovne prilagoditve.

Novi koncept privatizacije, ki izhaja iz predloga zakona, v veliki meri to preprečuje. V privatizacijo po eni strani vključuje vse državljane, zlasti pa predvideva bistvene spremembe pri upravljanju kapitala srednjih in velikih podjetij, torej večine sedanje družbene lastnine. Na tak način bo, povezano tudi z vračanjem lastnine bivšim lastnikom v procesu denacionalizacije, prišlo do bistvenih sprememb v razmerjih moči v družbi. Moč tako ne bo več skoncentrirana le v poslovodnih strukturah, ampak bo mnogo bolj enakomerno porazdeljena med različne sloje v družbi (kmete, delavce v podjetjih, delavce v družbenih službah in končno tudi vse državljane republike Slovenije). S tem bodo zagotovljeni tudi trajni gospodarski pogoji za pluralistično demokracijo, torej sistem, v katerem stranke predstavljajo različne interesne skupine in sloje v družbi. Ne zadošča namreč, če v enopartijskem sistemu odvzamemo le monopol politične moči tedaj edini stranki (komunistični partiji), ampak je treba tudi do korenin spremeniti gospodarsko strukturo, iz katere je izvirala njena moč.

Pogosto slišimo očitke, da pomeni predlagani model privatizacije nekakšno revolucijo, torej prevrat v družbi. Vendar ne gre za nikakšen prevrat, saj prihaja do teh sprememb po demokratični poti in so tudi nujne za polno uveljavitev demokracije v Sloveniji. Zlasti pa je treba povedati, da je tako kot na drugih področjih, tudi na področju gospodarstva, socializem vse stvari postavil na glavo. Zdaj jih moramo postaviti na pravo mesto.

Slovenec, 31. avgusta

Tomaž Gašperlin

SLOVENEČ, 12. septembra 1991

Rajski časi direktorjev se iztekajo

»Zaskrbljen sem, ker vas ne skrbi usoda propadajočih podjetij in prelivanje družbenega premoženja v roke direktorjev«, meni dr. Jeffrey Sachs, ki je v skupščini Republike Slovenije na posebni tiskovni konferenci odgovarjal na številna časnikarska vprašanja glede zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij.

Težko je naenkrat uiti preteklosti in negativnim izkušnjam. To se res ne da narediti čez noč.

Pri vas pa gre tudi za nerazumevanje modela tržnega gospodarstva.

Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki bodo nastali po sprejemu zakona, njihovo oblikovanje, upravljanje teh družb in skladov vedno burijo domišljijo slovenske strokovne, še v večji meri pa laične javnosti.

Investicijske družbe in vzpostavitve kapitalskega trga pa so srce, temelj tržnega gospodarstva.

Na Zahodu je na tisoče teh skladov, v Sloveniji pa jih bo mogoče deset.

V tujini o poslovanju tovrstnih skladov ni dilem.

Vsak teden si lahko v časopisu pogledamo poročila, kakšna je vrednost delnic, in če donosi niso ustrezni, delnice na trgu vrednostnih papirjev prodamo in kupimo tiste, s katerimi managerske ekipe bolj uspešno gospodarijo.

Tako mali lastniki nadzorujejo delo profesionalnih strokovnjakov.

Tudi pri vas bi morali z javnimi razpisi povabiti k prijavi managerje investicijskih družb.

V začetnem obdobju bi ob pomoči izkušenih tujih investicijskih družb in skladov pripravil osnovno ogrodje sistema.

Tuji in domači managerji skupaj bi prevzeli vodenje skladov.

Samo tujci ne bi smeli voditi slovenskega gospodarstva.

V tem času bi si tudi vaši managerji ob sodelovanju s tujci pridobili ustrezne izkušnje.

Slovenija mora sprejeti ekonomske standarde in pravne standarde evropske skupnosti in bližnjih sosed.

S sprejetjem zakona bi se Slovenija ne le politično (kar je že storila z uvedbo

demokracije in večstrankarskega sistema), ampak tudi gospodarsko približala ekonomskemu sistemu Evrope.

Res je, da zakon o lastninskem preoblikovanju ne pomeni hitre in takojšnje ureditve zelo težkega gospodarskega položaja.

Tudi ob sprejetju lastninskega in drugih zakonov, ki so potrebni za vzpostavitev tržnega pravnega sistema, bi Slovenija potrebovala nekaj let za ozdravitev.

Položaj Slovenije pa so še dodatno zapletli vojna in siceršnji prekinjeni ekonomski odnosi s Srbijo in Hrvaško.

Tudi na Poljskem smo ustanovili vzajemne sklade in prosto distribucijo delnic državljanom.

V ta projekt je bila vključena tudi Svetovna banka, ali druga neodvisna institucija, ki jamči depolitiziranost, kar je v vašem primeru še posebej aktualno.

Slovenija ima visok življenjski standard, izkušene in uspešne managerje, ki se jim vsesplošne čistke ni treba bati, kot zlonamerno trdijo nekateri.

Problem ni v direktorjih, ki so dobri, ampak v njihovem nadzoru, saj le-ti nimajo nobenega nadzora.

Zamislite si, da nimate ustrezne zakonodaje o podjetjih, ki bi natančno prepovedovala prevzemanja poslov in ustanavljanje podjetij direktorjem družbenih podjetij.

Takšna je ureditev na Zahodu, in takoj vam je jasno, kako bodo reagirali in reagirajo nekateri vaši direktorji. Njihova želja je, da se v šestih mesecih čim več sredstev nameni za plače oziroma da družbeno premoženje na druge načine steče drugam.

Dividend v takih podjetjih ni, če pa bi imeli ti direktorji upravne odbore, ki sklenejo vsako leto managerske pogodbe, in odločajo o uspešnosti poslovanja direktorjev, bi bilo drugače.

V pogodbah, ki jih upravni odbori podpisujejo z direktorji, je znaten del plače odvisen od doseženega dobička firme, zato je takoj jasno, kako in v čigavem interesu bodo delali direktorji.

Rajski časi vaših direktorjev se zato iztekajo.

Ivan Dolenc: Moja rast Ponatis v Sloveniji

Ko je ob tisočletnici Škofje Loke izšla leta 1973 v Buenos Airesu knjiga ravn. Ivana Dolenca *Moja rast*, je doživela velik odmev. Kajti pisana je bila iz globine duše. Pisatelj Rebula je dejal, da je ena od najboljših izdanj Slov. kulturne akcije.

Res je tudi v Sloveniji vzbudila takoj veliko zanimanje in je čeprav prepovedana krožila iz rok v roke. Letos pa je Mohorjeva družba v Celju to knjigo dala na svoj program in jo ob 20-letnici pisateljeve smrti brez sprememb fotografsko ponatisnila, skupaj z uvodom, opombami in študijo dr. Tineta Debeljaka kakor tudi slikami.

Da je bila knjiga težko pričakovana, pričuje tudi sprejem v Škofji Loki. Tam so priredili ob ponatisu kratek simpozij v kulturni dvorani, ki ga je vodil tamkajšnji predsednik IS Vinko Demšar. Pred polno dvorano so se zbrali na odru štirje govorniki, da knjigo oziroma pisatelja prikazujejo občinstvu.

Najprej je obdelal snov z literarno-zgodovinskega stališča slavist Jože Zdravec, ki je knjigo uvrstil na pravo mesto, ki ji gre v slovstveni zgodovini. Nato je Tine Debeljak, ki se je ravno tedaj nahajal v Sloveniji, prikazal očetove zveze s pisateljem ter zgodovino natasa ob mecenškem daru Škofjeločanov po svetu.

Pisateljev nečak dr. Jurij Dolenc je naslikal in prikazal lik in dušo svojega strica, končno pa se je član Predsedstva RS Ivan Oman oddolžil svojemu duhovnemu mentorju, ki ga je uvajal v Krekovo mišljenje in politiko. Tudi bivši loški župnik, sedaj kanonik Melhior Golob je v pismu nakazal nekatere poteze svojega znanca iz prejšnjih časov.

Tako je tudi Slovenija izkazala — sicer pozno — čast svojemu velikemu sinu in človeku Ivanu Dolencu, ki ga je kot toliko drugih — Balantiča, Majcna, itd. — varovala slovenska politična emigracija pred pozabo, dokler niso zbleščali v vsej svoji vrednosti tudi na domačem nebu.

TD

Vinko Levstik: TO v 24 urah narodna vojska

Vinko Levstik je uspešen hotelir. Ima največji hotel v Gorici — Palace hotel, drug hotel v Rimu — Emona, kjer vedno prisrčno sprejme sorojake, ki ga obiščejo. Je tudi soustanovitelj in v upravnem odboru Mednarodne zveze vitezov turizma, podpredsednik deželne Zveze turizma, član rimske turistične ustanove. Z informacijami in članki sodeluje pri našem listu, pa tudi drugod in se živahno udeležuje pisnih polemik po slovenskih časopisih v Sloveniji in z načelnimi članki.

Z njim se je pogovarjal Tine Debeljak:

Gospod Levstik, kako gledate ob osamosvojitvi na svobodno slovensko državo?

Brez dvoma je to zelo pozitiven dogodek v naši zgodovini, ko jo slovenski narod dobil svojo polno svobodo, ki si jo zamišljam v obliki slovenske države. Od sedaj dalje si bo slovenski narod lahko svobodon ustvarjal svoje življenje in se povezoval s tistimi, s katerimi se mu bo gospodarsko, kulturno ali politično splačalo povezati. Vsekakor ne bo več primoran, da živi skupaj z nekim narodom, s katerim tega ne želi.

Tukaj se še začne pravi razvoj slovenskega naroda, ki bo s svojo novo osebnostjo lahko v bodoče sam programiral svoje lastno življenje.

Kako gledate na vojsko, ki je pred kratkim divjala po Sloveniji? Je Slovencem samo škodila ali tudi koristila?

Od komunistične vojske — in poleg tega še srbo-vojske, ne več jugoslovanske, nisem mogel pričakovati nič pozitivnega. Nisem pa si predstavljal, da se bo ta spustila tako daleč, kot se je. Kaj je ta vojska in kdo jo vodi, so pokazali že s procesom proti četverici: Janši, Boršt-narju, Zavrlu in Tasiču. A svobodna Slovenija se je že rešila komunizma, jugoslovanska vojska pa še ne. Nisem pa bil presenečen, da se je Slovenija oziroma slovenska vojska tako dobro zadržala. Ko je bil že preje pri meni Janša, sva veliko razpravljala, kako naj bi bila organizirana Slovenska teritorialna obramba. Takrat sem mu priporočal, naj se organizira slovenska TO tako, da lahko postane v 24 urah narodna vojska, če bodo okoliščine to zahtevale. Kajti že takrat sem bil mnenja, da bo prišlo do razpada Jugoslavije in zame je bilo važno, da bi ta slovenska vojska zasedla meje, da ne bi kdo od sosedov dobil skomine po naši zemlji. Ta vojska se je krasno obnesla in bi lahko dejal, da se je v njej obnovilo slovensko domobranstvo.

Kaj mislite o razvoju demokratičnosti v Sloveniji po teh zadnjih dogodkih?

Še pred napadom na Slovenijo sem imel dostikrat vtis, da ta vlada ni zelo odločna, čeprav sem se zavedal, v kakšnih okoliščinah in s kakšno procentualno večino je zmagala. V času napada vojske na Slovenijo je res postala naenkrat kar narodna vlada, kar me je razveselilo, a komaj nakaj dni po tistem so se pa spet pričeli članki in napadi — konkretno napadi na Novo slovensko zavezo in na dr. Antona Drobniča. Nepojmljivo je, da je na to spomenico proti njemu pristal in dal svoj podpis predsednik predsedstva, ki bi moral v vsakem primeru ostati nevtralen, da so enako storili nekateri člani Demosa, vladni ministri in člani predsedstva. Mislim, da če bi Drobniča odstavili, bi

morala tudi slovenska vlada podati ostavko. Tu bi morali Slovenci v svetu zavzeti enotno akcijo proti razrešitvi dr. Drobniča. Tako daleč se ne pustimo. In sem eden eden prvih, ki sem pripravljen vstopiti v to akcijo.

Kaj bi lahko omenili ob vaši debati s Spomenko Hribar o Svetovnem slovenskem kongresu, ki je bila zelo živahna?

V svojem odgovoru na moje članke pod naslovom „SSK — prepozno in prezgodaj“ mi je čisto lepo odgovorila v nepolemičnem in strpnem duhu. Moji pomisleki so bili o nekaterih ljudeh, opredeljeni bolj na levo, kot npr. Kodrič iz Trsta, ki ga poznamo kot prepričanega komunista še danes. Saj dobro vemo, da so bili slovenski komunisti vedno mlačni do naroda. Kako naj zdaj od njih pričakujemo, da bodo za slovenstvo kaj napravili? Vendar moram čestitati Spomenki Hribar, da je tako uspešno izpeljala kongres. Škoda, da ni bilo možno bolj poudariti svečanost tega kongresa, a vojska je vse pokvarila.

In kaj pravite, ko ste še vedno na tisti listi „vojnih zločincev“?

Tu se ravno vidi nepristranskost državnega tožilca dr. Drobniča, ki je tudi meni poslal pismo, da sem obtožen. Že več let sem vedel, da so me postavili na to listo „vojnih zločincev“, ker so hoteli nekako nevtralizirati moje delo, moj ugled med slovensko politično emigracijo, v zamejstvu in tudi v domovini. Niso me mogli ugrabiti v Gorici leta 1956, niso me mogli ubiti leta 1987, sedaj so me hoteli vsaj moralno uničiti. Ni me motilo, da so me na listo postavili Maček, Ribičič in vsa UDBa, a motilo me je, da bi slovenski narod mislil, da sem to, kar v resnici nisem. Nisem vojni zločinec, nimam na vesti nobenega ujetega partizana in še manj nobenega civilista. Upam, da se bo ta gonja proti meni po 45 letih končala in se bo vse razčistilo.

Vi ste izkušen turistični podjetnik. Kako gledate na razvoj slovenskega gospodarstva in turizma?

Po dnevih napada vojske na Slovenijo je bila vsa pozornost odvrnjena od bistvenega vprašanja, to je gospodarstva. Ko ne bo več nevarnosti za ponoven napad in se bodo začele urejati zadeve, gledam z večjim zaupanjem v bodočnost. Prišlo bo brez dvoma do gospodarskih težkoč, ki bodo neusmiljeno bruhtle na dan. Gospodarstvo je treba postaviti popolnoma na druge temelje kot je danes. Škoda, da vlada ni takoj razpustila samoupravnih sistem, poddržavila vsa samoupravna podjetja in jih takoj razprodala, četudi za nizko ceno, kajti s tem bi postali ljudje odgovorni in bi bila tako prepričana velika kraja, ki se s temi samoupravnimi podjetji vrši še danes. Tudi turizem bo treba postaviti na druge noge. Slovenija ima krasne pogoje za turizem; hribe, morje, lovski, gospodarski in kmečki turizem itd. Lahko pripravi turizem, ki se lahko približa avstrijskemu. A poleg tega bi bilo nujno organizirati slovenske banke, ki bi lahko polagoma začele privabljati kapital iz arabskih dežel, kot to dela Švica.

Če se bo v bodočnosti resno razpravljalo o gospodarstvu ali turizmu, sem vedno na razpolago svoji domovini.

Hvala lepa za razgovor!

Trije vaški svetniki na carapachayskem odru

Skupina igralcev Slovenskega doma v Carapachayu se že vrsto let uspešno predstavlja naši skupnosti s primernimi igrami. Izbrali so si veseloigre, predvsem iz mestnega ali kmečkega življenja predvojne Slovenije. Kot je videti, je to gledalcem všeč in prihajajo z veseljem na predstave; po drugi strani pa igralci gostujejo s temi po slovenskih domovih in tako dobe najširše možno občinstvo.

Letos so si izbrali klasično kmečko igro Trije vaški svetniki, ki jo je Cesar že pred vojno prevedel iz češčine — napisala sta jo Maks Real in Maks Perner. Igra je tipična kmečka veseloigra z mnogimi zapleti in veselim koncem, kakor pač mora biti. Obenem pa je tudi kritika podeželske hipokrezije, nekak odsev Cankarjevega Puhujšanja v dolini Šentflorijanski.

Kot že dolgo vrsto let je to igro režiral Tine Kovačič; izbral je dobre like, obdržal na pravni višini in ni zapadel v farso ali pretiravanje; hvalevredno je igri dal primeren tempo brez zavlačevanja.

Med igralci smo srečali znana imena, nekaj pa tudi novih. Gotovo je nosil težo igre Frido Klemen kot župan, ki je vlogo izborni izdelal. Druga dva svetnika — soglešnika sta vsak po svoje in v primerni harmoniji odigrala Franci Senovršnik in

Maks Skarlovnik. Učitelja Štempiharja je resno prikazal Jure Komar, njegovo dekle Fani pa Ani Klemen, ki je kot vedno zaigrala veselo in izvrstno. Metka Slabe je predstavila trdo mater županjo, skrbno in talentirano.

Drugi pol oziroma protiigro v bolj veseli in karikirani obliki so predstavili predvsem Martin Jeretina kot Jakec, ki je v svojo igro položil odlično karikaturu plašnega in malo omejenega ženina; kot njegova mati je Marjeta Aleševa prikazala oblastno žensko, ki ji je najbolj mar kmetija, kot njegova nevesta pa je Helena Skarlovnik zaigrala dekle, ki prevzame ženina najboljši prijateljici. V malce smešnih in ironičnih vlogah zdravnika in župnika je pritegnil Janez Žnidar, manjši vlogi pa sta zadovoljivo rešili še potovka Roza Klemenčič in hlapec Tone Senovršnik.

Sceno je primerno času in dogajanju izdelal Pavle Sušnik, pomagala pa je Marija Slabe.

Igra je dosegla svoj namen, da nam je prikazala lep večer; tudi socialne kritike resničnih podob vaških mogotcev, dobro igranje pa je vzbudilo zdrav smeh. Upam, da bo igra lahko gostovala po vseh odrih naše skupnosti.

TD

Trije vaški svetniki: od leve Maks Skarlovnik, Frido Klemen in Franci Senovršnik. Zada Jure Komar kot učitelj.

Od leve: Metka Slabe (kot mati županja), Marjeta S. Aleševa, Martin Jeretina (kot snubca) in Frido Klemen (kot župan).

NOVICE IZ SLOVENIJE

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebne novice

Poroča: Poročila sta se **Branko Capuani** in **Metka Lampret**. Čestitamo!

Nov diplomant: Dne 6. septembra je na sanluiski univerzi končal studije iz biokemije **Andrej Pekolj**. Čestitamo!

Smrt: Umrla je v Villa Tesei ga. **Tatjana Vovk** (69). Naj počiva v miru!

SAN LUIS

Konec avgusta smo Slovenci iz San Luisa že v tretjič predstavili ob priložnosti „Mednarodnega dne folklorne in tradicije“, od kod izhaja naš narod.

V prestolnici San Luis so nam določili prijeten prostor v „Domu za kulturo“, kjer so si obiskovalci razstave lahko ogledali naša ročna dela, okraske, zemljevide, knjige, veliko sliko slovenske matere ob zibelki, delo Boža Urbančiča. Slovenski kotiček je pestro pripravila Majda Povše s pomočjo naših rojakov iz San Luisa.

Obenem so lahko okušali slovenska peciva ter hrano.

Zelo so se tudi zanimali za zadnje dogodke v Sloveniji in Jugoslaviji.

V nedeljo popoldne smo predvajali video kaseto letnih časov v Sloveniji ob razlagi raznih krajev, običajev ter znamenitosti, katero so vsi z zanimanjem sledili.

Za zaključek štiridnevnih predstav raznih folklornih skupin je letos v novem teatru zopet nastopila slovenska folklorna skupina s Pristave, ki nam je odlično zaplesala štajerske, belokranjske ter gorenjske pleske. Med odmori je povezovala program Joži Zupanc ter občinstvu razložila o slovenskem plebiscitu, ki je jasno pokazal voljo Slovencev do osamosvojitve, ter izrazila naš ponos in upanje, da bo Slovenija kmalu mednarodno priznana kot samostojna suverena država.

Za nas je bil to praznik utrjevanja naše pripadnosti slovenskemu narodu.

J. Z.

SLOVENSKI DOM SAN MARTIN

Liga žena — mati

19. septembra je sanmartinska Liga žena-mati spet imela svoj redni mesečni sestanek. Pri lepi udeležbi je govorila Tinca Oblak o svojih vtisih in spominih na slovensko osvoboditev. Pripovedovala je o navdušenju ljudi ob menjavi zastav, o slovenskih obrambnih četah, o eksploziji žarometov, o splošnem veselem praznovanju naroda ob tako izrednem dogodku. Pravila pa je tudi o trenutkih stiske in preplaha, umika v Gorico, potem na Koroško in končno spet o vrnitvi v domače kraje. Zelo doživeto in domače pestro je njeno pripovedovanje pritegnilo poslušalke, ki so ji verno sledile. Tako je Liga slišala vest tudi iz ust pričevalke iz množice, ki jim je tudi marsikaj pojasnila.

Prihodnji sestanek Lige bo v četrtek, 17. oktobra ob 18.30. Predaval bo prelat dr. Alojzij Starc. Vse lepo vabljeni!

BARILOČE

Razstava del Viktorja Sulčiča

Od 11. do 15. septembra smo pokazali bariloškemu občinstvu zbirko fotografij in slik, ki predstavljajo življenjsko delo našega rojaka Viktorja Sulčiča. Ta razstava je bila že postavljena na ogled v Sloveniji, Trstu in Buenos Airesu, zdaj pa smo jo mogli videti tudi v občinskem razstavišču (SCUM) v našem kraju.

Pomembni kulturni dogodek je pripravil arhitekt Andrej Duh, sodelovala pa sta tudi Slovensko planinsko društvo in bariloški Colegio de Arquitectos.

Razstava je bila odprta v četrtek, 11. septembra zvečer. Najprej se je predstavil moški oktet in zapel pod vodstvom Andreja Jana dve narodni pesmi. Potem je arhitekt Duh govoril o Sulčičevem delu, o njegovem vplivu na argentinsko arhitekturo ter poudaril novosti, ki jih je Sulčič v pomembnih gradnjah uveljavljal. H koncu pa je prešel na Sulčičeve stike z Janezom Benigarjem, patagonskim nase-ljencem in araukanistom. Iz Benigarjevih del so bile prebrane nekatere vrstice zanimive za prebivalce Patagonije, te malo naseljene pokrajine argentinskega juga.

Med številnim občinstvom, ki je poslušalo zanimivo razpravljanje, so prevladovali Slovenci, prisostvovali pa so tudi zastopniki občinske kulturne uprave in razni arhitekti. Po zaključku uradnega programa so dekleta ponudila nekaj prigrizka, kar je seveda poživilo družabnost in se je družba razdelila v proste skupine, ki so komentirale dogodek ter razpravljale o slikah ter umetniških in znanstvenih prijemih pokojnega prijatelja.

Sulčič je namreč večkrat obiskal Bariloče in smo se z njim nekajkrat srečali. Dosti si je dopisoval z doktorjem Patolo, ukrajinskim Hrvatom, s katerim sta skupaj ribarila in ki je za razstavo posodil zbirko odličnih Sulčičevih akvarelov.

O sami razstavi se ne bom razpisal, saj je o njej izčrpno poročala Svobodna Slovenija, ko so bile slike razstavljene v Buenos Airesu.

VA

KOROŠKA

O PROF. DR. CIGANU piše Vinko Zaletel: Bila sva prijateljca, sošolca na teološki fakulteti v Ljubljani. Nekako tri mesece pred smrtjo je pripravil znanstveno predavanje o slovenski narodni pesmi za glasbeni simpozij v Milstattu... Prosil me je za pomoč, da bi vse primere skopiral na zvočni trak. Prišel sem v skromno sobo v tedanjem dijaškem domu Heimbürger. Ležal je v postelji že težko bolan... Dr. Cigan mi je narekoval, katero pesem naj v njem poiščem. Vedel je za vsako pesem... Od časa do časa so ga zagrabile tako hude bolečine, da mi je rekel: „Vinko, malo počakaj, ne morem več...“ Z velikim naporom je nadaljeval obljubljeno delo. Vedno sem ga občudoval, s kakšno energijo in vztrajnostjo je delal, se udeleževal na raznih poljih, zlasti pa, kako je še do skrajnosti svojih moči ljubil in gojil našo pesem, da bi jo ohranil nam in prikazal tudi sosedu, nemškemu narodu... Vemo, da je bila glasba del Ciganovega ustvarjanja, povsod pa je izžareval kremenit značaj, idealizem, požrtvovalnost in ljubezen do verskih in narodnih vrednot...

LJUBLJANA — Mednarodni klub za dopisovanje IPF zbližuje — po pismih — kakih tristo tisoč ljudi. Ustanovljeno je bilo na Irskem leta 1967. V Sloveniji je vanj včlanjenih kakih dva tisoč članov. Eni si bolj dopisujejo z vrstniki, ki imajo v Evropi podobne interese, druge pa bolj privlači dopisovanje z osebami v eksotičnih deželah.

ŠENTJAKOB — Šentjakobska godba je bila ustanovljena pred osemdesetimi leti. Jubilej so proslavili z nastopom, pridružili pa so se jim tudi kolegi iz Novega mesta, Loč, Trebnjega in Kamanja. Danes šteje godba trinpetdeset godcev.

MARIBOR — Klub Rally je mlad plesni klub, ki od letošnjega januarja druži kakih sto plesalcev. Ima štiri sekcije: za rock'n'roll, step, športni ples in show dance. Med plesalci je že več odličnih plesalcev, ki so že poželi nekaj nagrad na tekmovanjih po Sloveniji in Jugoslaviji, manjka jim pa primeren prostor za trening; nekateri vrhunski plesalci vadijo tudi po šestkrat na teden.

GORNJA RADGONA — Gospodarski zbornici Slovenije in Madžarske sta na lokalnem kmetijskoživilskem sejmu podpisali sporazum, po katerem si bosta izmenjavali informacije, pospeševali stike med podjetji in bankami, pripravljali seminarje in sodelovali na področju majhnih in srednje velikih podjetij obeh držav.

LJUBLJANA — Klub poslancev je izginil; porušili so ga, ker potrebujejo prostore za novo Narodno galerijo.

RADLJE OD DRAVI — Za hidroelektrarno Golica v sosednji Avstriji so že začeli polniti akumulacijsko jezero, a so ga zaradi razpok v tleh, kjer stoji pregrada za jezero, morali prekiniti. Radelčani so že od vsega začetka vznemirjeni in proti tej hidroelektrarni, čeprav avstrijski izvedenci skušajo zagotoviti varnost. Koroški prebivalci v Bistriškem jarku niso preveč prepričani v to in so že izrazili željo, da bi se izselili.

POMURJE — Poleg blokad na železnicah, je ponekod tudi odhod jugoslovanske vojske oviran na cestah. To je še posebej vidno na mejnih prehodih v Pomurju, kjer so na hrvaški strani vidne barikade in španski jezdec (barikade iz železniških tirov), da bi preprečili prehod JA iz Slovenije v Hrvaško (škoda, da Hrvatje niso teh barikad pripravili že meseca junija in julija, ko je promet tekel v nasprotni smeri...)

ŠEMPETER PRI GORICI — Šempeterska splošna bolnišnica je v hudih finančnih stiskah, saj so ji pošle zaloge zdravil, živil in sanitetnega materiala. Njena sredstva prehajajo iz republiškega proračuna, a denarja ni dovolj in tudi nedredno prihaja.

BESNICA — Svojih prvih sedemsto let je praznovala Besnica z raznimi prireditvami. Razstavo z izdelki domače obrti, čebelarstva, domačih slikarjev in lovstva je pripravil etnološki oddelek gorenjskega muzeja v Kranju. Prvič je bila vas pod tem imenom zapisana leta 1291 v Loškem urbarju.

KRANJ — Na glavnem trgu v Kranju bodo postavili vodnjak, kot so ga kranjski veljaki postavili ob obisku cesarja Franca Jožefa, a je bil leta 1919 odstranjen. Zdaj ga bodo rekonstruirali po ohranjenih načrtih iz leta 1883 z razliko, da je bil prvi vodnjak litoželezni, zdajšnji pa bo kamnit.

MURSKA SOBOTA — Kakih petdeset delavk je bilo od januarja zaposlenih v avstrijskem Popendorf v tekstilni dvo-

rani. Kar čez noč pa jih je lastnik, švicarski podjetnik, odpustil, ker je sklenil kupčijo z madžarskimi delavkami, s katerimi se je domenil za precej nižje plače.

LENDAVA — Prvi mednarodni raziskovalni tabor so organizirali slovenski in madžarski arhivarji. Raziskovali so arhive po obmejnih krajih in pripravili razstavo arhivskih dokumentov.

LJUBLJANA — Koseze v Šiški so kraj nove ljubljanske tržnice. Imela bo dva objekta, kjer bo prostora za prodajo živil in različni servisi, polega skladiščnih prostorov. Gradili jo bodo po etapah, vendar naj bi bila dokončana do prihodnjega meseca maja.

BEGUNJE — Elan, tovarna športnih produktov, je že dalj časa bila blizu finančnega zloma. Počasi se, po njihovih izjavah, spet dviga. Kot velik napredek štejejo podpis pogodbe z nemškim slalomskim asom Arminom Bittnerjem, dvakratnim zmagovalcem svetovnega pokala, ki bo letos spet nastopal z Elanovimi smučmi.

CELJE, VELENJE — Sto let proge so praznovali v obeh mestih. Pri slovesnostih sta vozila dva muzejska vlaka, izdali pa so tudi knjižnico Tiri in čas, ki so jo sestavili s podporo železniškega muzeja.

LJUBLJANA — Pročelja starih ljubljanskih stavb bodo še naprej lepšali. V sklopu plana Ljubljana — moje mesto so namenili pet milijonov dinarjev; če bodo zbrali še kaj več denarja, se bodo lotili še objektov na Ciril Metodovem trgu.

LJUBLJANA — Ljubljanski izvršni svet je predlagal mestni skupščini, naj ne podpira več tistih športnikov, ki nastopajo v tujini v jugoslovanskih reprezentancah, marveč naj tisti denar nameni športnikom, ki tekmujejo pod slovensko zastavo.

LJUBLJANA — Baritonist Marko Bajuk je imel v ljubljanskem Magistratu koncert. Nastopil je s sedmimi samospeli Josipa Ipavca, šestimi pesmimi Carlosa Guastavina in tremi pesmimi Mauriceja Ravela. Spremljal ga je pianist Andrej Jarc. Zanimivo je zapisati, da kritik v Delu prvič zapiše njegovo ime v slovenščini (dosedaj so ga stalno nazivali „Marcos“).

LJUBLJANA — Po dveh mesecih veljave zakona o državljanstvu Republike Slovenije se je prijavilo okoli trinajst tisoč ljudi za sprejem v slovensko državljanstvo. Vseh ne-državljanov (o tujcih je težko govoriti) naj bi bilo skoraj tristo tisoč, večinoma iz juga.

LJUBLJANA — Z novim šolskim letom so zamenjane vse učne moči. Oprostite: zamenjali so naziv učnih moči. Nič več jih ne bodo otroci klicali „tovarišica“ ali na kratko „tršica“, ampak so od zdaj naprej „gospe“ in „gospodje“.

KOPER — Radio Ognjišče bo prva slovenska radijska postaja z versko tematiko. Ustanoviti jo mislita uredništvi Ognjišča in Sončna pesem. Oddajal bi kar iz treh mest: Kopra, Ljubljane in Maribora. Njegov program bi vseboval prenos maš, cerkveno glasbo, ure molitve, posvetil bi se pa predvsem mladini. Začetek oddaj je pogojen od tega, kdaj bo slovenski parlament sprejel ustrezen zakon za radijske valovne frekvence. Radio Ognjišče bi moglo začeti z oddajami že v prihodnjih mesecih.

LJUBLJANA — Najnižji življenjski prirastek je v Sloveniji bil leta 1989, ko se je rodilo le 23.500 otrok. Leta poprej je bilo to število vsaj za četrtno večje.

MALI OGLASI

Angleščina - Mila Hribar, AIL (The Institute of Linguistics Final Diploma) - Učni skupini od 7. do 10. let (osnovna) in 10. do 12. (priprava za srednjo šolo) - Tel.: 651-5354

METKA - L. in F. Švigelj - Otroške obleke - Izbira in tovarniške cene - F. Alcorta 2754 - San Justo (Barrio San Nicolás) - Tel. 441-7496

Splošna pomoč in nasveti o industrijski higieni in varnosti; Tel: 659-3574; **Viktor Fekonja** PSIHOANALIZA

Psihoanalitični konzultorij; lic. psih. Marko Mustar; Santa Fé 3228, 3º „M“ - Capital - Tel: 83-7347 in 71-3546.

ELEKTRONIKA

Električni material za industrijo in dom. **Elektro Ader** - Franci Jarc. Av. Ader 3295 - Munro; Tel.: 766-8947 / 762-1947

Varnostni elektronski sistemi (alarmi) za hiše - tovarne - avtomobile.

Inž. Janez M. Petkovšek, Amianot 9969 - Tel.: 769-1791 - Loma Hermosa

Kadar se o računalnikih (kompjuterjih) govori, **inž. Janez Kocmur** vam poskrbi. Tel.: 651-7459 - Brandsen 2167 - San Justo.

SERVIS

Dolenc Lojze - popravila barvne TV, video-kaset, radio snemalcev, kaset in avdio - Cerviño 3942 - San Justo - Tel.: 651-2176.

ZOBOZDRAVNIKI

Viktor Leber - splošna odontologija, implantacije, ladijske in železniške vozovnice H. Yrigoyen 2742 - San Justo - Tel.: 441-1264/1265

TURIZEM

Potovanja, skupinske ekskurzije, letalske in pomorske vožnje poskrbi po ugodni ceni **Marjeta Senk** - Tel.: 762-2840.

Turizem Bled - Najugodnejše cene za polet z avionom in turizem po svetu - Tel. 628-9504

LEGAJO Nº 3545-82

Počitnice, izleti in potovanja v domovino informacije, hotelske namestitve, avtobusni prevozi, posredovanje vizumov in menjalnica. H. Yrigoyen 2742 - San Justo - Tel.: 441-1264/1265

LEGAJO Nº 3545-82

Posredovanje turističnih storitev letalske, ladijske in železniške vozovnice H. Yrigoyen 2742 - San Justo - Tel.: 441-1264/1265

ARHITEKTI

Arhitektka Ana Marija Sovič - Načrti in vodstvo novih zidanj, popravil, dekoracija in načrti za opremo - Rodríguez Peña 336, P. 6º ofc. 64. T. E. 45-2623 in 651-4206.

ADVOKATI

dr. Vital Ažič - odvetnik - ponedeljek, sredo, petek od 17 do 19 - Don Bosco 168 - San Isidro - Tel.: 743-5985.

dr. Franc Knave - odvetnik - ponedeljek, torek, petek od 16 do 20 - Tucumán 1455 - 9. nadstr. „E“ - Capital - Tel.: 45-0320 in 46-7991

dr. Mariano Radonič, odvetnik, od ponedeljka do petka o 17 do 20 ure, Mar del Plata in okolica. Olavarria 2555, Mar del Plata (7600) Tel.: (023) 51-0180/0177

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave - privatne - trgovske - industrijske - odobritev načrtov - Andrej Marolt - Avellaneda 216 - San Miguel - Tel.: 664-1656.

ZA DOM

Matija Debevec - soboslikar. Barvam stanovanja, pohištvo. Peguy 1035 - (1708) Morón.

REDECORA - celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge - Bolívar 224 - Ramos Mejía - Tel.: 654-0352.

Alpe Hogar - Stane Mehle - vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - (1826) Rem. de Escalada - Tel.: 248-4021.

Garden Pools - konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje - Andrej Marolt - Pte. Illia (Ruta 8) Nº 3113 - (1663) San Miguel - Tel.: 664-1656.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda - Sarmiento 385 - 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - Tel.: 325-2127.

Kreditna Zadruga SLOGA - Bmé. Mitre 97 - (1704) Ramos Mejía - Tel.: 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Mutual SLOGA - Bmé. Mitre 97 - (1704) Ramos Mejía - Tel.: 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Nova telefonska številka v Slovenski hiši

Vsem rojakom sporočamo, da bo v teh dneh dobila Slovenska hiša drugo telefonsko številko s priključkom na novo centralo. Upajmo, da bodo tako lažje in boljše potekale zveze po telefonu in telefaksu.

Nova številka: 643-0241

Na to številko so priključene pisarne:

Svobodna Slovenija Zedinjena Slovenija
Dušnopastirska pisarna Slovenska kulturna akcija

Čez dan je priključen telefon (in občasno telefaks), ponoči pa je predstavljen na avtomatični sprejem telefaksa. Zaradi boljšega sprejema prosimo vse odpošiljatelje faksov iz Evrope, da te pošljejo v njihovih dopoldanskih urah, ko je pri nas noč.

Slovenska kulturna akcija

13. kulturni večer

prof. dr. Janez Bogataj:
O pomenu kulturno-etnološke dediščine
za razvoj slovenske identitete

V soboto, 12. oktobra ob 20. uri v Slovenski hiši

OBISK

Iz Ljubljane je prišel univ. prof. dr. **Janez Bogataj**, strokovnjak o slovenski etnografiji. Prihaja na posebno željo predsednika vlade Lojzeta Peterleta in pod okriljem ministra za Slovence po svetu dr. Janeza Dularja in ministra za znanost in tehnologijo dr. Petra Tanciga.

V petek, 4. oktobra ob 19. uri o imel predavanje: **Slovenska etnologija**, v Museo Roca, Vicente López 2220, Capital (na Recoletí). Predavanje bo v slovenščini s prevajanjem v španščino in s predvajanjem dia pozitivov.

OBVESTILA

SOBOTA, 5. oktobra:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši o 15. uri
V Slomškovem domu mladinski ples ob 22.

NEDELJA, 6. oktobra:

15. obletnica pri Svetogorski Kraljici: ob 16. uri litanije in maša, po maši v dvorani koncert SPZ Gallusa in družabno srečanje **V Slomškovem domu** bo po sv. maši govoril dr. Janez Arnež o ustanovitvi katoliškega centra in o situaciji v Sloveniji

SOBOTA, 12. oktobra:

SKA - Kulturni večer v Slovenski hiši ob 20. uri. Govoril bo prof. dr. Janez Bogataj „O pomenu kulturno-etnološke dediščine za razvoj slovenske identitete“.

SOBOTA, 19. oktobra:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši o 15. uri

SLOGA - PODRUŽNICA SAN MARTIN Slovenski dom - Córdoba 129 - Tel.: 755-1266 - Uraduje ob četrtkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure (g. Stanko Oberžan).
SLOGA - PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS - Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandarias - Uraduje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 ure (ga. Marija Gorše).

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE

Director: Valentín B. Debeljak

Propietario: Eslovenia Unida

Redacción y Administración:

RAMON L. FALCON 4158

(1407) BUENOS AIRES

ARGENTINA

Teléfono y Telefax: (54-1) 69-9503

Glavni urednik:

Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:

Tone Mizerit, dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 3824
Registro Nac. de la Propiedad Intelectual Nº 85.462	

Naročnina Svobodne Slovenije:

za Argentino ★ 360.000; pri pošiljanju po pošti pa ★ 400.000; ZDA in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 100 USA dol.; obmejne države Argentine 90 USA dol.; Evropa 110 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 120 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 75 USA dol.

V Evropi lahko kupite Svobodno Slovenijo:

v Trstu: Knjigarna Fortunato, Vía Paganini 2;
v Celovcu: knjigarna Mohorjevo družbe, Viktringer 26.

Stavljenje: MALIVILKO

Talleres Gráficos "VILKO" S.R.L.,

Estados Unidos 425

(1101) Buenos Aires - Tel.: 362-7215/1346

Mladina Slomškovega doma vabi na

PLES

5. oktobra ob 22. uri.

Sodeluje: Discover music

SLOGA

bo POVRNILA zvestobo svojih članov z NAGRADNIM ŽREBANJEM. Dobitka sta: videokasetera Panasonic in radio znamke Tonomac. Pravico do žrebanja imajo vsi člani s Karto SLOGA II.

Vsi člani, ki še nimate Karte SLOGA ali imate Karto SLOGA I, se pozanimajte v naši osrednji pisarni ali v podružnicah do 31. oktobra 1991. Žrebali bomo 17. novembra na CENTRALNEM MLADINSKEM DNEVU v Slovenskem domu v San Martinu.

SLOVENSKO - LATINSKOAMERIŠKA TRGOVSKA ZBORNICA

Moreno 129 - 1704 Ramos Mejía - Buenos Aires

Uradne ure: od ponedeljka do petka od 10 do 13. ure

Tel.: 654-6438

658-6574

Faks: 658-6578

Naš dom

13. oktobra 1991

San Justo

35. OBLETNICA

- 8.00: v stolnici slovesna sv. maša (prelat dr. Alojzij Starc) za žive in rajne člane. Pel bo mladinski pevski zbor (dirigent Andrej Selan)
- 9.00: dviganje zastav in akademija v spodnji dvorani
- 13.00: skupno kosilo
- 17.30: začetek kulturnega programa:
  - pozdrav predsednika Našega doma g. Staneta Mustarja
  - slavnostni govor: prof. Tine Vivod, predsednik ZS
  - odrska priredba povesti Ivana Tavčarja

Cvetje v jeseni

Režija: Frido Beznik - Scena: Tone Oblak

Igra Slovenski inštrumentalni ansambel

Prosta zabava